

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног
 родитеља и име Јонић, Зоран, Јелена
 Датум и место рођења 01.12.1980. године, Ниш

Основне студије

Универзитет Универзитет у Нишу
 Факултет Филозофски факултет
 Студијски програм Србистика
 Звање Дипломирани филолог за књижевност и српски језик
 Година уписа 1999/2000.
 Година завршетка 2006.
 Просечна оцена 8,23

Мастер студије, магистарске студије

Универзитет
 Факултет
 Студијски програм
 Звање
 Година уписа
 Година завршетка
 Просечна оцена
 Научна област
 Наслов завршног рада

Докторске студије

Универзитет Универзитет у Нишу
 Факултет Филозофски факултет
 Студијски програм Докторске академске студије филологије
 Година уписа 2016/2017.
 Остварен број ЕСПБ бодова 148
 Просечна оцена 9,56

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације *Јеванђеље по Јовану у српској житијној књижевности*
 Име и презиме ментора, звање Драгиша Бојовић, редовни професор
 Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације 8/18-01-008/20-021, 26.10.2020.

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна 495
 Број поглавља 11
 Број слика (шема, графикана) 3 графикана
 Број табела 12
 Број прилога /

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Радосављевић, Јелена. <i>Аспекти Кашанинове есејистике у књизи Српска књижевност у средњем веку</i>. Зборник Матице српске за књижевност и језик, 2016, књига 64, свеска 1, Нови Сад, стр. 39-58.</p>	М 24
	<p>У раду су изложени најважнији аспекти Кашанинове есејистичке мисли у књизи Српска књижевност у средњем веку коју аутор не сагледава као класичну историју књижевности, већ као историју једног времена, ону која поред нужне књижевноисторијске грађе доноси, превасходно, оригиналне идеје усмерене ка приказивању живота и друштвене атмосфере средњовековних људи, ка портретисању личности писаца и личности њихових дела, ка анализи и коментарима мисаоно најважнијих и књижевно најлепших текстова. Ова књига је постала нетипичан књижевноисторијски документ и резултат је пишевог напора да своју спознајну моћ пренесе на читаоце посредујући између књижевности и рецепијената, омогућивши тиме лакше и боље разумевање и читање наше старе књижевности. Наша пажња била је усмерена на Кашанинове есејистички исписане тезе и закључке које одликује висока духовна снага и литерарна беспрекорност, утичући тиме на настајање непоновљивих средњовековних портрета писаца и песника, од којих смо издвојили три, којима Кашанин прилази са посебном пажњом као сложеним духовним портретима, а њиховом делу као сложеним духовним творевинама, а то су: Свети Сава, јеромонах Доментијан и јеромонах Теодосије.</p>	
2	<p>Јонић, Јелена. <i>Духовне димензије посланице игуману Спиридону Светога Саве у контексту српске средњовековне посланице</i>. Годишњак Центра за црквене студије, Црквене студије. Тематски број, 2019, година XVI, бр. 16, Ниш, стр. 389-398.</p>	М 24
	<p>Анализирањем Савине Посланице игуману Спиридону задржали смо се на духовно-моралним категоријама овога света које имају порекло у библијском, светоотачком учењу о смрти, греху, покајању, тузи, светлости, мудрости, вери и љубави као врхунском божанском надахнућу, највећој благодати у којој се сустичу и искупљују сви остали феномени души подобни. Споменуте категорије посматрали смо као тематско-мотивске склопове унутар композиције посланице, и имали смо у виду историјски тренутак и време њеног настанка, који ће утицати на доминирање, односно мању фреквентност одређених тема и мотива. Од великог је значаја било осврнути се на формално и структурно одређење посланице у оквиру општих места која су предвиђена за овај жанр и видети степен подударања, односно одступања од обрасца. Напоследку смо се осврнули на језичко-стилске особености посланице кроз оно што представља стил епохе и наговестили извесна филолошка кретања ван епохе. Анализом споменутих поетичких и теоријских позиција циљ је био доћи до дубинске структуре овог текста, као и посланичких текстова уопште, који су изграђени на вери и нади за спасење и љубави за охристовљење, као и пронаћи у њима вешто уткане мисли о духовном узрастању.</p>	
3	<p>Јонић, Јелена. <i>Животописац Данило II у виђењу Димитрија Богдановића у делу Студије из српске средњовековне књижевности и Милана Кашанина у делу Српска књижевност у средњем веку</i>. Зборник радова са научног скупа <i>Византијско словенска читенија I</i>, 2018, Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу, Међународни центар за православне студије, Ниш, Центар за Црквене студије, Ниш, стр. 327-334.</p>	М33
	<p>У раду се сагледавају следећи аспекти Богдановићевих и Кашанинових истраживања <i>Даниловог зборника</i>: како реконструисати и ревалоризовати средњовековно књижевно наслеђе (не директно у вези са <i>Зборником</i>, али свакако као битан предуслов његовог</p>	

истраживања), како се односити према жанру, који су критеријуми за сагледавање оригиналности самога писца и његовог *Зборника* у односу на писце и дела који му претходе, истицање Даниловог талента и систематичности, стварање култа, уочавање и вредновање теолошких садржаја, дефинисање идеја, приказивање живота и друштвене атмосфере средњовековних људи, портретисање личности писца и личности његових дела, анализа и коментар мисаоно најважнијих и књижевно најлепших текстова, сагледавање саме структуре специфичног *Даниловог житија* и напослетку издвајање његових стилских особености.

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА НЕ

образложење

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Предмет докторске дисертације Јелене Јонић, под насловом *Јеванђеље по Јовану* у српској житијној књижевности, представља испитивање веза *Јеванђеља по Јовану* и српског житијног текста кроз објашњење њихових сложених и многоструких испољавања. Рад је структурисан тако да први део рада који обухвата поглавља од увода до осмог поглавља, указује на чињеницу да се суштинска значења средњовековног текста откривају онда када се схвати да *Свето писмо*, особито *Јеванђеље* чини идејну и поетичку основу средњовековне књижевности, њен интегрални део. Други део рада који почиње осмим поглављем под називом *Адаптација јеванђељског садржаја унутар цитатних категорија и форми* представља актуелизацију претходног кроз детаљну анализу присуства јеванђељских цитата унутар успостављеног иновативног теоријско-методолошког модела. Овај модел који подразумева препознавање и разврставање јеванђељских цитата унутар цитатних категорија и форми омогућио је кандидату систематично сагледавање и анализирање српског средњовековног житија унутар његове вишевековне распрострањености од „Житија Св. кнеза (и мученика) Јована Владимира“ до „Житија Св. Цара Уроша“, Патријарха Пајсија.

У уводном поглављу указује се на значај проучавања *Светога писма* и *Јеванђеља*, као кода за установљавање сложених интертекстуалних веза које постоје у нашој књижевној култури средњег века, а које су дуго биле неправедно и неосновано занемарене, као и на постојање позитивне тенденције у истраживањима савремених медијевиста, која се огледа и у залагању самог кандидата у циљу унапређења дугогодишњег инертног стања наше науке по питању овог проблема.

У поглављу *Феномен интертекстуалности као могућност разумевања средњовековне књижевности у контексту Светога писма* даје се осврт на релевантне интертекстуалне теорије и њихове праксе, разматра се феномен интертекстуалности у средњовековној књижевности и у вези са делима наших старих писаца. Поглавље се проширује разматрањима општих места као препознатљивом грађом средњовековне интертекстуалности и разматрањима о питању жанра као важном интертекстуалном питању средњовековне књижевности.

У поглављу *Богонадахнутост и Свето писмо као инспирација* и њему блиском поглављу *Писац житија као медијум божанске хиперконвенције* кандидат разматра уску повезаност инспирације и стварања средњовековних писаца са идејом о стваралачкој благодати Духа Светога и анализира улогу писца као медијума универзалног литерарног кода, чиме се указује на усаглашеност говора писца са говором Божијим.

У четвртном поглављу кандидат темељно преиспитује особености, сличности и међусобне утицаје *Јеванђеља* и *житија*, с једне стране износиће чињенице о *Јеванђељима*, њиховим преводима и преписима, као и о цитираности *јеванђелиста* у српској житијној књижевности, те унутар поглавља вешто балансирајући са непресушним темама као што су *Старозаветни догађаји као праобраз јеванђељских садржаја*, *Богослужбени дискурс Јеванђеља* и *српска житијна књижевност* с друге стране, да би насловом *Веза житија и Јеванђеља* конкретизовао природу њихових сложених интерактивних односа, указујући на велику важност испитивања *јеванђељског садржаја* у житијним текстовима, код којих у великој мери постоји јединствен рецепцијски код. У ту сврху кандидат се позива на теорију рецепције која је омогућила откривање скривеног значењског потенцијала *Јеванђеља* у житијном тексту, уз преглед до сада написаних студија на ову тему, као и могуће правце даљих истраживања.

У петом и шестом поглављу под насловом *Житијни ликови у односу према јеванђељском моделу*

и *Обрасци поређења житијних ликова према Јеванђељу по Јовану*, кандидат говори о суштини нашег разумевања средњовековних ликова наспрам узора из Јеванђеља, а када је о обрасцима поређења реч, прати на првом месту паралелу са Исусом која је христолошке садржине и има изузетну симболичку вредност, потом и паралелу са споредним јеванђељским ликовима, да би се напоследку бавио питањем ликова као носилаца идеје палих јеванђељских бића, антагониста, које је кандидат сматрао важним за јасно приказивање система вредности чији су носиоци житијни ликови, те ово питање свеукупно олакшава разумевање механизма на којима су засновани обрасци вредности средњовековне књижевности уопште, а особито житијне.

У поглављу *О адаптацији јеванђељског садржаја* кандидат говори о начинима навођења цитата и износи важно запажање да је поступак утврђивања дословних јеванђељских цитата доста једноставнији у односу на друге видове адаптације, у вези са чим се говори о интеграцији разноврсних интертекстуалних референци у текст, међусобном деловању различитих интертекстуалних поступака и њихових функција као виду шире интертекстуалне перспективе, који постају нови фокус анализе.

Поглављем *Адаптација јеванђељског садржаја унутар цитатних категорија и форми* кандидат представља модел по ком је организовано препознавање јеванђељских цитата и цитата из *Јованове посланице* у оквиру житијног текста, чиме се омогућује књижевно-теоријско упориште установљених цитатних категорија и форми које их чине, те се указује на дијахронијски приступ у њиховој практичној примени кроз идентификацију у житијним текстовима.

У последњем поглављу насловљеном *Преглед учесталости цитата из Јеванђеља по Јовану у анализираним житијима* кандидат даје прегледни приказ установљене цитатности увидом у табеле и графиконе и завршну анализу добијених резултата који сведоче о томе да је жанр житија током свог вишевековног трајања и развоја доживео различите фазе и утицаје, али да је изнад свега очувао чврсту везу са хришћанским наслеђем.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Докторска дисертација кандидата Јелене Јонић *Јеванђеље по Јовану у српској житијној књижевности* у највећем делу је написана у складу са образложењем у пријави теме и садржи све битне елементе. Дисертација је оригиналан допринос науци јер представља изучавање јеванђељског слоја *Светога писма* на житијној грађи, о чему је писано релативно мало у славистичкој медијевистици, имајући у виду и чињеницу да *Јеванђеље по Јовану* није било предмет досадашњих књижевно-критичких анализа у контексту житија. Циљ обављеног истраживања је био проналажење, идентификација, типологизација и објашњење улоге *Јеванђеља по Јовану* у најширем смислу у српској житијној књижевности како би се дао допринос рецепцији библијског текста у књижевности. Овај циљ је у потпуности реализован, имајући у виду да је бављење рецепцијом јеванђељског текста у житијним текстовима српског средњег века пионирски покушај да се из нове перспективе допре до њихових важнијих смислова и порука. Дисертација је први већи покушај визуелног издвајања места из *Јеванђеља по Јовану* од времена капиталног дела, зборника цитата *Свето писмо у нашим старим споменицима* С. Станојевића и Д. Глумца, са резултатима подробнијих анализа и објашњења таквих места, чиме је уз примену модела трагања за транспарентним јеванђељским цитатима и онима који су налажени откривањем дубинског слоја текста, сачињеног из асоцијација и алузија, омогућено залажење у непресушна поетичка и естетичка тумачења српског житијног текста.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Докторска дисертација *Јеванђеље по Јовану у српској житијној књижевности* представља добар пример аналитичко-синтетичког приступа житијном тексту, чији је највећи квалитет поступност у интерпретацији, а њен главни научни допринос огледа се у откривању слојевитости значења житијног текста, као и у прецизирању, допуњавању и донекле исправци у могућим начинима његовог тумачења. Посебна вредност дисертације је разрађена методологија, а резултати истраживања имају изражен практичан значај који се огледа у етичком ставу који је садржај већине поглавља. Један од важнијих резултата тиче се подршке системском проучавању обухватнијих студија оваквог типа. Применом интертекстуалне теоријске праксе и интерпретативне анализе јеванђељског текста као религијског (теолошког) дискурса, кандидат је успео да адекватним егзегетским поступком увиди моделе теолошког мишљења посредно утканог у текст житија и дође до значајних резултата интертекстуалних стратегија, односно начина рецепције *Јеванђеља* код наших животописаца.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Самосталност научног рада кандидата огледа се пре свега у избору теме, којим је показано да истраживања библијског утицаја на писце старе српске књижевности пружају огромне могућности и воде ка откривању и дефинисању бројних модела којима се тај однос може изразити. Један од таквих

модела је и линија праћења и препознавања *Јовановог Јеванђеља* у житијном тексту, којим је кандидат показао способности самосталног аналитичко-синтетичког приступа, бавећи се тумачењем библијских цитата кроз: 1. Поетичка испитивања тематско-мотивског и идејног аспекта *Јеванђеља* према тексту житија. 2. Кроз анализу функције *Јеванђеља* у структурној организацији текста. 3. Кроз адаптацију јеванђељског садржаја у житијним текстовима.

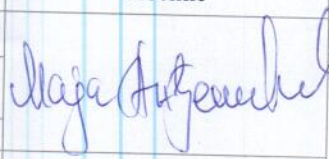
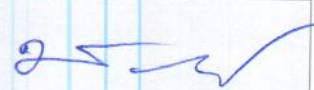
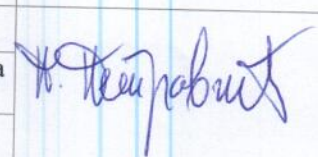
ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

Докторска дисертација *Јеванђеље по Јовану у српској житијној књижевности* је прва дисертација оваквог типа у нашој науци у књижевности, те се стога може назвати и пионирском. Сва досадашња истраживања рецепције овог јеванђеља у старој српској књижевности имала су парцијални карактер и била су далеко од ниво значаја те рецепције. Овај рад својом целовитошћу, изграђеним методолошким приступом и темељном анализом отвара једно ново поље истраживања, које може послужити као подстицај у даљем изучавању односа српске књижевности према књижевној традицији и Светом предању. Укључивањем новијих теорија (теорија интертекстуалности) у тумачење најстаријих књижевних текстова дошло се до значајних научних резултата.

КОМИСИЈА

Број одлуке НСВ о именовану Комисије 8/18-01-010/21-022

Датум именовања Комисије 27. 12. 2021. године

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис	
1.	Др Маја Анђелковић, редовни професор			
	Српска књижевност	Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу		председник
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)		
2.	Др Драгиша Бојовић, редовни професор			
	Српска и компаративна књижевност	Филозофски факултет Универзитета у Нишу		ментор
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)		
3.	Др Предраг Петровић, ванредни професор			
	Систематска теологија	Православни богословски факултет Универзитета у Београду		члан
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)		

Датум и место:
Ниш, 14. 1. 2022.